

Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

 Катерина ПЕТРОВСЬКА

“29” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів II рівня вищої освіти

ВВ 04

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»
(назва освітньо-професійної програми)

Сертифікатна програма управління соціальними закладами
(назва спеціалізації)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(назва факультету)

Робоча програма навчальної дисципліни «Інноваційні моделі надання соціальних послуг» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота

(код і назва спеціальності)

Освітньо-професійної програми «Соціальна педагогіка»

Розробник:

Попова Анастасія Сергіївна, доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Робочу програму погоджено проектною групою освітньо-професійної програми «Соціальна педагогіка» та схвалено на засіданні кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти від “29” серпня 2023 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри
соціальної роботи та інклюзивної освіти

(підпис)

(Катерина ПЕТРОВСЬКА)

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

(Ольга ГУРЕНКО)

(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	Нормативна / (за вибором)	
	Спеціальність <u>231 Соціальна робота</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
Мова навчання: українська		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,8 самостійної роботи здобувача ВО– 6	Освітній ступінь: <u>магістр</u>	14	6
		Практичні, семінарські	
		22	6
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		114	138
		Індивідуальні завдання: 17,1	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 36/114 (24 %/ 76 %)

для заочної форми навчання – 12/138 (8%/92%)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Інноваційні моделі надання соціальних послуг» сприяння засвоєнню майбутніми фахівцями з соціальної роботи/менеджерами соціальних організацій основ інноваційної діяльності, розуміння сутності та особливостей інноваційних процесів у сфері соціального обслуговування, і вдосконалення навичок розробки та впровадження інновацій для поліпшення соціальних послуг у сфері соціальної роботи та управління соціальними організаціями.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Інноваційні моделі надання соціальних послуг» є:

- розвиток та закріплення знання щодо теоретичних основ інноваційних моделей надання соціальних послуг;
- формування у здобувачів знань відносно основних понять інноваційних моделей надання соціальних послуг;
- розширення уявлення про зарубіжний та вітчизняний досвід реалізації інноваційних моделей надання соціальних послуг;
- формування вмінь та навичок необхідних для розробки та реалізації інноваційних моделей надання соціальних послуг.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	К-8	Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.	ПРН-8 Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.
2.	К-11	Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.	ПРН-11 Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до інноваційних моделей соціальних послуг.

Визначення основних понять: інновація, модель, послуга. Система соціального обслуговування в Україні (структура надавачів (ЦОВВ, громада, соціальні служби, НДО), види соціальних послуг, моделі соціальних послуг) Законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють систему надання соціальних послуг. Характеристика соціальних послуг: організаційно-правові форми, види і принципи надання. Фінансові аспекти системи соціального обслуговування. Суб'єкти та об'єкти надання соціальних послуг. Загальні та спеціальні критерії діяльності надавачів соціальних послуг. Порядок надання і отримання соціальних послуг. Значення соціальних послуг для суспільства.

Тема 2. Соціальні інновації: визначення та значення.

Розуміння соціальних інновацій: характеристика поняття, типів та особливостей. Організації, які впроваджують соціальні інновації та приклади соціальних інновацій. Фактори, що стимулюють та перешкоджають появі соціальних інновацій. Аналіз викликів у сфері соціального обслуговування як елемент планування соціальних інновацій.

Тема 3. Інноваційність в сфері соціальних послуг: сучасний стан.

Підходи до реформування системи соціального обслуговування та впровадження інновацій: соціальне замовлення та соціальний маркетинг. Інноваційні підходи у сучасних соціальних послугах: огляд сучасних тенденцій та напрямків інновацій в сфері соціальних послуг; інноваційні підходи до організації та управління соціальними службами; кейси організацій, що успішно впровадили інноваційні підходи у свою діяльність.

Тема 4. Розробка інноваційних моделей та соціальних інновацій для системи соціального обслуговування.

Визначення моменту для впровадження соціальних інновацій та процес розробки та планування соціальних інновацій. Етапи впровадження соціальних інновацій: від ідеї до реалізації. Сервісний дизайн та дизайн-мислення в інноваційних моделях. Методика оцінки потреб громади в контексті надання соціальних послуг. Методика оцінки потреб особи/сім'ї у наданні соціальних послуг. SWOT-аналіз спроможності організації/громади задовільнити проблеми і потреби. Соціальне проєктування як інструмент забезпечення інноваційних моделей надання соціальних послуг на рівні громади.

Тема 5. Innovations in social services in developed country.

An analysis model for innovations in social services. Actors of innovation: change agents and alliances in the innovation process. Ethical foundation of social innovations in social work. Cooperation between science and practice of social innovations in social work. The priority innovations identified methods. Social innovations in developed

country (Meitheal, Home Based Therapeutic Services, AMBER Alert Europe, The ComBuS project, The Parenting for Lifelong Health).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла б.	інд.	с.р		л	п	лаб	інд	С.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. Вступ до інноваційних моделей соціальних послуг												
1.1.-1.2. Вступ до інноваційних моделей соціальних послуг	30	2	4			24	30	-	2			28
Разом за темою 1	30	2	4			24	30	-	2			28
Тема 2. Соціальні інновації: визначення та значення												
2.1.-2.2. Соціальні інновації: визначення та значення	30	4	4			22	30	2	2			26
Разом за темою 2	30	4	4			22	30	2	2			26
Тема 3. Інноваційність в сфері соціальних послуг: сучасний стан												
3.1.-3.2. Інноваційність в сфері соціальних послуг: сучасний стан	30	4	4			22	30	2	-			28
Разом за темою 3	30	4	4			22	30	2	-			28
Тема 4. Розробка інноваційних моделей та соціальних інновацій для системи соціального обслуговування												
4.1.-4.2. Розробка інноваційних моделей та соціальних інновацій для системи соціального обслуговування	30	4	6			20	30	2	2			26
Разом за темою 4	30	4	6			20	30	2	2			26
Тема 5. Innovations in social services in developed country												
5.1.-5.2. Innovations in social services in developed country	30	-	4			4	30	-	-			30
Разом за темою 5	30	-	4			26	30					
Усього годин	150	14	22			114	150	6	6			138

5. Теми лекцій

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2		
1	<i>Вступ до інноваційних моделей соціальних послуг</i>	2	-
1.1.-1 .2.	Вступ до інноваційних моделей соціальних послуг 1. Визначення основних понять: інновація, модель, послуга. 2. Система соціального обслуговування в Україні. 3. Значення соціальних послуг для суспільства.	2	-
2.	<i>Соціальні інновації: визначення та значення</i>	4	2
2.1.-2 .2.	Соціальні інновації. визначення та значення 1. Розуміння соціальних інновацій: характеристика поняття, типів та особливостей. 2. Організації, які впроваджують соціальні інновації та приклади соціальних інновацій. 3. Фактори, що стимулюють та перешкоджають появі соціальних інновацій. 4. Аналіз викликів у сфері соціального обслуговування як елемент планування соціальних інновацій. 5.	4	2
3.	<i>Інноваційність в сфері соціальних послуг: сучасний стан</i>	4	2
3.1.-3 .2.	Інноваційність в сфері соціальних послуг: сучасний стан 1. Підходи до реформування системи соціального обслуговування та впровадження інновацій: соціальне замовлення, маркетинг соціальних послуг та соціальний маркетинг. 2. Інноваційні підходи у сучасних соціальних послугах: • Огляд сучасних тенденцій та напрямків інновацій в сфері соціальних послуг. • Кейси інноваційних моделей соціальних послуг.	4	2
4.	Розробка інноваційних моделей та соціальних інновацій для системи соціального обслуговування	4	2
4.1.-4 .2.	Розробка інноваційних моделей та соціальних інновацій для системи соціального обслуговування. 1. Визначення моменту для впровадження соціальних інновацій та процес розробки та планування соціальних інновацій. 2. Сервісний дизайн та дизайн-мислення в інноваційних моделях. 3. Методика оцінки потреб громади в контексті надання соціальних послуг.	4	2

	<p>4. SWOT-аналіз спроможності організації/громади задовільнити проблеми і потреби</p> <p>5. Методика оцінки потреб особи/сім'ї у наданні соціальних послуг.</p> <p>6. Соціальне проектування як інструмент забезпечення інноваційних моделей надання соціальних послуг на рівні громади.</p>		
Усього		14	6

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	2.		
1	<i>Вступ до інноваційних моделей соціальних послуг</i>	4	2
1.1.-1. 2.	<p>Вступ до інноваційних моделей соціальних послуг</p> <p>1. Законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють систему надання соціальних послуг.</p> <p>2. Характеристика соціальних послуг: організаційно-правові форми, види і принципи надання.</p> <p>3. Фінансові аспекти системи соціального обслуговування.</p> <p>4. Суб'єкти та об'єкти надання соціальних послуг.</p> <p>5. Загальні та спеціальні критерії діяльності надавачів соціальних послуг.</p> <p>6. Порядок надання і отримання соціальних послуг.</p>	4	2
2	<i>Соціальні інновації: визначення та значення</i>	4	2
2.1.-2. 2.	<p>Соціальні інновації: визначення та значення</p> <p>1. Типи соціальних інновацій та їх реальні приклади.</p> <p>2. Соціальне підприємництво в Україні і світі: цікаві практики та соціальні ініціативи.</p> <p>3. Локальні соціальні інновації у різних країнах.</p> <p>4. Сучасні тренди у соціальних інноваціях.</p>	4	2
3.	<i>Інноваційність в сфері соціальних послуг: сучасний стан</i>	4	-
3.1.-3. 2.	<p>Інноваційність в сфері соціальних послуг: сучасний стан</p> <p>1. Інноваційність у сучасних соціальних послугах: тенденції, напрями, рівні інновацій.</p> <p>2. Інноваційні підходи до організації та управління соціальними службами.</p>	4	-

4	Розробка інноваційних моделей та соціальних інновацій для системи соціального обслуговування	6	2
4.1.-4.2.	Розробка інноваційних моделей та соціальних інновацій для системи соціального обслуговування 1. Оцінка потреб об'єднаної територіальної громади у соціальних послугах (на основі методичних рекомендацій, прикріплених у розділі «Корисні матеріали») 2. Методика оцінки потреб особи/сім'ї у наданні соціальних послуг. 3. Соціальне проектування як інструмент для розробки інноваційних моделей соціальних послуг.	6	2
5	Innovations in social services in developed country	4	-
5.1.-5.2.	Innovations in social services in developed country 1. An analysis model for innovations in social services. 2. Actors of innovation: change agents and alliances in the innovation process in developed country. 3. Cooperation between science and practice of social innovations in social work. 4. Sustainable social services. 5. The priority innovations identified methods. 6. Social innovations in developed country (Meitheal, Home Based Therapeutic Services, AMBER Alert Europe, The ComBuS project, The Parenting for Lifelong Health).	4	-
Усього		22	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2		
1.	Державні стандарти надання соціальних послуг 1. Опрацювати Державні стандарти надання соціальних послуг	24	28
2.	Практики соціальних інновацій 1. Вивчити найкращі практики соціальних інновацій	22	26
3.	Оцінювальна діяльність із запровадження інновацій 1. Оцінка проблем і потреб різних категорій населення в контексті запровадження інновацій у системі соціального обслуговування	22	28
4.	Запровадження інновацій на основі проблем і потреб	20	26

	1. Структура, функціонування та аналіз системи соціального обслуговування у вашій територіальній громаді. 2. Оцінка потреб особи або сім'ї/організації.		
5.	Best foreign practices in innovations in the social service system 1. Find and analyze innovations in social services or social innovations in service delivery abroad. Identify the best ideas that you liked and present them in the form of a presentation or infographic	26	30
Усього		114	138

8. Індивідуальні завдання

1. Порівняйте обрані стандарти та визначте їхні основні спільні риси та відмінності, розгляньте, які можливі переваги та недоліки мають обрані стандарти у наданні соціальних послуг та що б можна було запропонувати в контексті підходів та заходів, що складають зміст соціальної послуги до обраних Вами стандартів. Оформте короткий аналітичний звіт
2. На основі існуючих соціальних інновацій запропонувати власну соціальну інновацію, коротко описати її зміст та особливості та представити у вигляді презентації. Презентація може бути спільною з презентацією до самостійної роботи або окремою.
3. Проаналізуйте існуючі соціальні служби і послуги, які працюють з обраною соціальною категорією у вашому регіоні, оцініть, наскільки вони задовольняють потреби цієї групи людей та Запропонуйте конкретну ідею та шляхи її впровадження для нової соціальної послуги, яка б задовольнила ці потреби. На основі отриманої інформації підготуйте звіт або презентацію.
4. На основі аналізу громади/особи/сім'ї/організації, запропонуйте якісь інноваційні рішення, які дозволять вирішити потреби і проблеми мешканців/ особи/сім'ї/організації . Рішення мають бути пов'язані із соціальними послугами. Розгляньте можливість соціального проектування для вирішення проблеми та запровадження інноваційних рішень. На основі цих рішень доповніть свою презентацію.
5. Choose a specific social innovation or project in a developed country that interests you (not necessarily from the previously mentioned examples). Your task will be to research and analyze this innovation and present your work in the form of a presentation.

9. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда (вступна, бесіда-повторення); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, моделювання життєвих ситуацій, інтерв'ю, проектування); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної

дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю, метод тестового контролю).

10. Засоби діагностики успішності навчання

Усне індивідуальне та фронтальне опитування, співбесіда, аналітичні звіти, презентації результатів виконаних завдань та досліджень тощо.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота					Підсумкови й тест (залік)	Сума
Змістовий модуль 1					50	100
T1	T2	T3	T4	T5		
50	50	50	50	50		

12. Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 – 10	0 – 10
1.2	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Опрацювання теоретичних питань та опитування за ними;	0 – 10	0 – 10
1.3	Виконання ІНДЗ до теми 1	0 – 30	0 – 30
Максимум за тему 1		20 балів	
Тема 2			
2.1	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 – 10	0 – 10
2.2	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Опрацювання теоретичних питань та опитування за ними;	0 – 10	0 – 10
2.3	Виконання ІНДЗ до теми 2	0 – 30	0 – 30
Максимум за тему 2		20 балів	
Тема 3			

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

3.1	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 10	-
3.2	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Опрацювання теоретичних питань та опитування за ними;	0 – 10	0 – 20
3.3	Виконання ІНДЗ до теми 3	0 – 30	0 – 30
Максимум за тему 3		20 балів	
Тема 4			
4.1	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 – 10	0 – 10
4.2	Виконання самостійної роботи до теми 4: • Опрацювання теоретичних питань та опитування за ними;	0 – 10	0 – 10
4.3	Виконання ІНДЗ до теми 4	0 – 30	0 – 30
Максимум за тему 4		20 балів	
Тема 5			
5.1	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 – 10	-
5.2	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Опрацювання теоретичних питань та опитування за ними;	0 – 10	0 – 20
5.3	Виконання ІНДЗ до теми 5	0 – 30	0 – 30
Максимум за тему 5		20 балів	

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (залік).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен або залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
--	-------------

² Мінімальний допуск до заліку здобувача можливий за умови набрання ним 25 балів за виконані роботи протягом семестру.

90 – 100	A
78 – 89	B
65 – 77	C
58 – 64	D
50 – 57	E
35 – 49	FX
1 – 34	F

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Інноваційні моделі надання соціальних послуг» для здобувачів денної та заочної форм навчання.
2. Навчальні мультимедійні презентації.
3. Навчальні відео.

14. Рекомендована література

Базова:

1. Воробей В. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики. Навч. посібник/ За ред. Б. Колічавий. 2019. 167 с.
2. Іванова Л. О. Маркетинг послуг : навчальний посібник / Л. О. Іванова, Б. Б. Семак, О. М. Вовчанська. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. 508 с.
3. Карта дій: шлях до сталого розвитку громад. Навч. посібник. Громадський простір. 2021. 132 с.
4. Кобзін Д., Левкіна Г., Луньова О., Черноусов А., Щербань С. Методичний посібник з оцінювання потреб ВПО у громадах Харків, Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД). 2020. 246 с.
5. Кращі практики. *Міністерство соціальної політики України*. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/krashchi-praktiki.html?PrintVersion>
6. Менеджмент соціальний послуг в умовах війни: матеріали тренінгу. <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/materialy-treninhu-menedzhment-sotsialnykh-posluh-v-umovakh-viyny>
7. Порядок організації надання соціальних послуг: *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
8. Посібник із визначення потреб населення об'єднаної територіальної громади у соціальних послугах /. Практичні рекомендації. Київ, 2019. 72 с.
9. Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг: положення *Кабінету Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-%D0%BF#Text>
10. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності: закон України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>
11. Про соціальні послуги»: закон України. *Верховна рада України*. (2020). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
12. Спільно до нових послуг. Керівництво із впровадження інтегрованих соціальних послуг для сімей з дітьми в громадах. Частина 2. Ведення випадку та міжвідомча взаємодія. Збірка додатків / Дащаківська О.Ю., Стельмах С.С., Максименко К.М. Київ, 2021. 96 с. https://www.unicef.org/ukraine/media/12721/file/Spilno_dodatok_2.pdf
13. Яремчук О. В. Інновації в соціальній роботі: Навчально-методичний посібник / О. В. Яремчук. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. 262 с.

14. Langer A., Eurich J., S. Güntner. Innovation in Social Services: A Systematizing Overview based on the EU Research Platform INNOSER. Springer VS: London, 2019. 184 p.

15. Порядок організації надання соціальних послуг: *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>

Допоміжна:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д.Звереві. 2-ге видання. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. 536 с.

2. ЗУ «Про інноваційну діяльність»: *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

3. ЗУ «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності»: *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>

4. Кращі практики. *Міністерство соціальної політики України*. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/krashchi-praktiki.html?PrintVersion>

5. Логвиненко Т. О. Технології соціально-педагогічної роботи з різними категоріями дорослого населення : курс лекцій / Т. О. Логвиненко, Н. В. Гордієнко. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. 312 с.

6. Маркетинг соціальних послуг : навчальний посібник / За заг. ред. В. Г. Воронкової. К. : Видавничий дім «Професіонал», 2008. 576 с.

7. Маркетинг соціальних послуг / А. Ф. Приходько // [Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 11 : Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління](#). 2014. Вип. 19. С. 173-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2014_19_28

8. Палеха Ю.І., Палеха О.Ю. Маркетинг інформаційних продуктів і послуг: Навч.посібник. К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 480 с.

9. Типове положення про центр надання соціальних послуг: *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text>

10. Langer A., Eurich J., S. Güntner. Innovation in Social Services: A Systematizing Overview based on the EU Research Platform INNOSER. Springer VS: London, 2019. 184 p.

11. Rey-García, M.; Felgueiras, A.; Bauer, A.; Einarsson; T.; Calo, F.; and Cancellieri, G. (2016). Social innovation in social services. Filling the resource-needs gap for the most vulnerable through crosssector partnerships and civic engagement. Deliverable 5.4 of the project: “Impact of the Third Sector as Social Innovation” (ITSSOIN), European Commission. 7th Framework Programme, Brussels: European Commission, DG Research, 2016. 93 p. URL: http://itssoin.eu/site/wp-content/uploads/2017/01/ITSSOIN_D5.4_Social_innovation_in_Social-Services.pdf

15. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>

2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>

3. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство)

<http://zakon4.rada.gov.ua/>

4. Міністерство соціальної політики України. Офіційний сайт (урядовий портал) www.mlsp.gov.ua